

Eindexamen Filosofie vwo 2003 - II

havovwo.nl

3 Antwoordmodel

Antwoorden

Deel-
scores

Opgave 1 De empirische werkelijkheid

Maximumscore 4

- 1 Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een goede uitleg van wat het verificatie- en het confirmatieprincipe inhouden
- een goede uitleg dat confirmatie minder strikt is dan verificatie

2

2

voorbeeld van een goed antwoord:

- Het verificatieprincipe: een theorie of een uitspraak is alleen betekenisvol wanneer ze in principe volledig verifieerbaar is in de zintuiglijk waarneembare werkelijkheid
- Het confirmatieprincipe: een theorie of een uitspraak is alleen betekenisvol wanneer ze in principe bevestigd kan worden in de zintuiglijk waarneembare werkelijkheid. De waarheidswaarde hoeft slechts empirische consequenties te hebben. De uitspraak hoeft niet volledig te worden geverifieerd

2

2

Maximumscore 4

- 2 Een goed antwoord bestaat uit het volgende element:

- een uitleg waarom logisch positivisten zich afzetten tegen het synthetisch a priori van Kant

4

voorbeeld van een goed antwoord:

- Kant stelde in zijn kentheorie dat a priori categorieën (zoals causaliteit) en aanschouwingsvormen (ruimte en tijd) ten grondslag liggen aan onze ervaring. Wij hebben dus (zekere) kennis van de empirische werkelijkheid, zonder dat de empirische werkelijkheid geraadpleegd hoeft te worden. De Weense Kring beschouwde het synthetisch a priori als een metafysische aanname die niet verifieerbaar is

4

Maximumscore 4

- 3 Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg van de kentheoretische kritiek van Popper op de Weense Kring
- een uitleg van Poppers demarcatiecriterium

2

2

voorbeeld van een goed antwoord:

- Popper bestrijdt dat wetenschappelijke kennis aan de ervaring als zuivere bron zou ontspringen. Bij elke uitspraak worden allerlei veronderstellingen geïmpliceerd. Er bestaan geen pure waarnemingsuitspraken. Waarnemingsuitspraken geven interpretaties van de feiten in het licht van een impliciete of expliciete theorie
- Het alternatief voor het verificatiecriterium is het falsificatiecriterium: uitspraken zijn slechts wetenschappelijk wanneer zij toetsbaar en in het bijzonder falsifieerbaar zijn. Wetenschappelijk informatieve uitspraken onderscheiden zich van wetenschappelijk inhoudsloze uitspraken omdat wetenschappelijke uitspraken toetsbaar zijn, zij kunnen bekritiseerd worden

2

2

Eindexamen Filosofie vwo 2003 - II

havovwo.nl

Antwoorden	Deel- scores
Maximumscore 5	
4 □ Een goed antwoord bestaat uit de volgende elementen:	
• beschrijving van deze drie kritiepunten tegen Poppers demarcatie criterium	<u>3</u>
• de uitleg welk kritiekpunt het Logisch Positivisme in bescherming kan nemen tegen Poppers wetenschapsfilosofische opvatting	<u>2</u>
voorbeeld van een goed antwoord:	
• Drie kritiepunten tegen Poppers scheidslijn tussen wetenschap en pseudo-wetenschap zijn: - het lijkt gerechtvaardigd een nieuwe theorie tijdelijk te immuniseren: van nieuwe theorieën valt te verwachten dat ze allerlei kinderziekten vertonen; - de alledaagse wetenschappelijke praktijk kan niet om een vleugje inductie heen: het lijkt erop dat het bedrijven van wetenschap onmogelijk is zonder empirisch succes; - pseudo-wetenschappen bevatten meestal wel degelijk falsifieerbare elementen	<u>3</u>
• Het vermoeden rijst dat ook Popper niet om inductie (dat wil zeggen, empirisch succes) heen kan omdat de wetenschap anders geen enkel houvast heeft. Popper lijkt dit vermoeden te bevestigen met zijn noties 'corroboratie' en 'verisimilitude'. In een voetnoot heeft Popper ooit toegegeven dat zijn filosofie wellicht een 'vleugje inductie' vooronderstelt. (p. 15 Buskes)	<u>2</u>

Antwoorden	Deel- scores
------------	-----------------

Opgave 2 De ontdekking van de vitamine

Maximumscore 4

- 5 Een goed antwoord bestaat uit de volgende elementen:

- een juiste beschrijving van wat inductie inhoudt
- een juiste beschrijving van wat deductie inhoudt

2

2

voorbeeld van een goed antwoord:

- inductie: het trekken van een algemene conclusie op grond van een aantal waarnemingen;
- deductie: het 'voorspellen' van het optreden van bepaalde verschijnselen op grond van een algemene regel (bijvoorbeeld een hypothese)

2

2

Maximumscore 4

- 6 twee van de volgende:

- Men kan hier niet 100% zeker van zijn, omdat hier inductie is toegepast: van diverse testresultaten naar een 'algemene' verklaring. Inductie is logisch niet waterdicht: uit testen met nog meer muizen zouden bijvoorbeeld andere resultaten kunnen volgen. (Niet alle - mogelijk relevante - feiten zijn te verzamelen – Hempel.)
- Ten tweede zoek je altijd in een bepaalde richting (de vijf hypothesen geven alleen alle mogelijkheden weer vanuit een bepaalde invalshoek, op grond van bepaalde vooronderstellingen). Je hebt altijd al criteria 'in je hoofd', die bepaalde mogelijkheden, als irrelevant, uitsluiten. (Hempel, en Poppers 'zoeklicht')
- Honderd procent zekerheid bereik je alleen op grond van deductieve redeneringen; uit dit stukje blijkt dat de hypothesen zijn opgesteld op grond van empirische gegevens (ze zijn natuurlijk ook niet zuiver deductief af te leiden). Dit betekent dat er misschien nog talloze andere mogelijke verklaringen zijn, die zo niet uit te sluiten zijn. (Hempel)
- De verklaringen zijn tot stand gekomen met behulp van inductie. Men heeft nooit de zekerheid dat de werkelijkheid niet verandert: ooit zou - met andere muizen of met een andere diersoort - het verschijnsel een andere verklaring kunnen hebben.

per goede reden

2

Opmerking

Kandidaten nieuwe stijl kunnen een deel van hun antwoord ook op de kentheorie baseren.

Maximumscore 3

- 7 Het antwoord moet een juiste uitleg van Poppers visie op het belang van falsificatie bij het zoeken naar ware kennis bevatten.

voorbeeld van een goed antwoord:

De wetenschapper moet pogen om zijn of haar theorie op deze manier te weerleggen, omdat dit de enige manier is om dichterbij de waarheid te komen. De groei van onze kennis vindt alleen plaats doordat er steeds meer theorieën verworpen worden.

Een theorie die vaak kritisch getest is en (nog) overeind blijft, biedt sterkere verklaringen voor veel feiten dan een theorie die geverifieerd is.

Hoe kritischer en integerder de wetenschappers zijn, hoe beter (rationeler) de groei van onze kennis verloopt en hoe eerder we onjuiste of achterhaalde verklaringen en theorieën achter ons kunnen laten. Daarom moet een wetenschapper zelf zo kritisch mogelijk zijn/haar eigen theorieën en verklaringen testen.

Antwoorden	Deel- scores
------------	-----------------

Opgave 3 Literatuur

Maximumscore 4

- 8 Een goed antwoord bevat twee van de volgende argumenten:
- Het onderzoeksubject van beide verschilt wezenlijk
  - In de geesteswetenschappen zijn subject en object niet zo duidelijk van elkaar te onderscheiden als in de natuurwetenschappen
  - De geesteswetenschappen vragen om een intern perspectief, bij de natuurwetenschappen kan worden volstaan met een extern perspectief

per goed argument

2

Maximumscore 4

- 9 Een goed antwoord bevat de volgende kritiekpunten:
- *a* Volgens Hempel kunnen nooit alle feiten onderzocht worden 1
  - *b* Bovendien dient eerst te worden vastgesteld wat de relevante feiten zijn. Daarvoor is een vraag, een probleemstelling onmisbaar 1
  - Ook ten aanzien van de teksteditie van Achterberg is onmogelijk vast te stellen wat alle feiten zijn. Welke gegevens van belang zijn, zal afhangen van de onderzoeksvraag van de onderzoeker 2

Maximumscore 4

- 10 Een goed antwoord geeft argumenten voor de mogelijkheid van een geesteswetenschappelijke en een natuurwetenschappelijke benadering.

voorbeeld van een goed antwoord:

- Een poëtisch oeuvre kan natuurwetenschappelijk benaderd worden. Aan papier en inkt kunnen latere onderzoekers de tijd van drukken aflezen. Chemisch onderzoek kan de aanwezigheid van bepaalde stoffen aantonen, bijvoorbeeld in verband met medische hypothesen 2
- Kenmerkend voor de geesteswetenschappelijke benadering is dat het poëtische oeuvre wordt gezien als een manifestatie, als een levensuiting. Menselijke situaties worden beleefd, manifesteren zich in levensuitingen en deze uitdrukkingen kunnen met behulp van empathie/invoelen en begrijpen worden begrepen 2

Maximumscore 3

- 11 Een goed antwoord heeft de volgende strekking:
Volgens Dilthey is persoonlijke betrokkenheid van de onderzoeker niet alleen onvermijdelijk, het is noodzakelijk.
Begrijpen in geesteswetenschappelijke zin is principieel alleen mogelijk door het door ons beleefde leven in te brengen in elke uitdrukkingsvorm van eigen en andermans leven. Zonder zichzelf in te brengen kan geesteswetenschappelijk onderzoek niet tot zinvolle resultaten leiden. Zichzelf inbrengen betekent het gebruik van empathie en begrijpen.

Opmerking

Voor het uitsluitend noemen van empathie, betrokkenheid, begrijpen en dergelijke worden geen punten toegekend.

Eindexamen Filosofie vwo 2003 - II

havovwo.nl

Antwoorden

Deel-
scores

Maximumscore 3

- 12 □ Een goed antwoord heeft de volgende strekking:
Wittgenstein neemt een tussenpositie in. Hij verschilt met de positivisten niet van mening over de vraag hoe goed onderzoek er uitziet (overeenkomst met positivisme). Maar anders dan de positivisten vindt hij dat er meer is tussen hemel en aarde dan door de positivisten wordt bevroed (verschil met positivisten, overeenkomst met Dilthey). Dat meerdere kan volgens Dilthey zelfs (geestes)wetenschappelijk onderzocht worden. Wittgenstein is van mening dat zwijgen daarover passender is; serieus onderzoek in die richting acht hij daarom niet zinvol (verschil met Dilthey).

Opmerking

Andere overeenkomsten en verschillen zijn ook mogelijk.